

یاسای حزبه‌گانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق

به‌ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان

به‌ناوی گه‌له‌وه

ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

ژماره‌ی به‌یار: ٤٢

مه‌ژووی به‌یار: ١٨/١٠/١٩٩٣

«به‌یار»

به‌پێی حکمی برکه‌ی (١) له ماده (٥٦) ی یاسای ژماره (١) ی سالی ١٩٩٢ و له‌سه‌ر پێشنیازی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق، ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق له دانیشتنی ژماره (١١) ی رۆژی ١٣/١٠/١٩٩٣ دا به‌یاری ده‌رکردنی ئه‌م یاسایه‌ی دا

یاسای ژماره (١٧) ی سالی ١٩٩٣ یاسای حزبه‌گانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق

ماده‌ی یه‌که‌م:

حزب رێک‌خراویکی سیاسی خاوه‌ن که‌سایه‌تی یه‌کی مه‌عنه‌وی یه و له یه‌ک‌گرتنێکی ئیختیاری پێک ده‌ی له نێوان کۆمه‌له‌که‌سانێکی سروشتیدا که‌ چه‌ند بیرو باورو ئامانجێکی هاوبه‌شی راگه‌یاندراو له پرۆگرامی حیزیدا کۆیان ده‌کاته‌وه و هه‌ول ده‌ده‌ن به‌رێوشوینی دیموکراتی یانه به‌دی یان به‌هێن.

ماده‌ی دووهم:

١- هه‌ر هاوولاتی یه‌ک له هاوولاتیانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق و تیای دا نیشته‌جێ بێ و مه‌رجه‌گانی تێدا هه‌بن مافی به‌شداربکردنی دامه‌زراندنی حزبی هه‌یه.

٢- هه‌ر هاوولاتی یه‌ک له هاوولاتیانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق یا هه‌ر که‌سێک که‌ نیشته‌وولاتی (اقامه‌) ی هه‌میشه‌بی تیایدا هه‌بێ و هه‌ژده سالی ته‌مه‌نی ته‌واو کردبێ و لێهاتوویی یاسایی هه‌بێ (الاهلیة القانونیه) مافی چوونه ناو هه‌ر حزبی و لێ کشانه‌وه‌ی به‌ پێی یه‌یره‌وه ناو‌خۆکه‌ی هه‌یه.

ماده‌ی سێ یه‌م:

سه‌ره‌ستی دامه‌زراندنی حزبه‌گان مسۆگه‌ره‌و هه‌ر حیزبێک بۆی هه‌یه به‌ ته‌واوی به‌ سه‌ره‌ستی یه‌وه چالاکی ی خۆی بنوێنێ و ئه‌م یاسایه‌ پارێزگاری له‌وه ده‌کا.

ماددهی چوارهم:

- ۱- چهسپاندن و پهره‌پیدانی نه و ماف و دهسکه‌وتانه‌ی گه‌لی کوردستانی عیراق به‌دی هیناون.
- ۲- چهسپاندنی بیروباوهری دیموکراتی و ریزلی گرتنی نه و مافانه‌ی مروث که له راگه‌یانندی جیهانی مافه‌کانی مروث و په‌یمان و باوهرنامه‌و به‌یاننامه نیئوده‌وله‌تی په‌کاندا دیاری کراون.
- ۳- به‌دی‌هینانی نامانجه‌کانی به‌ریتوشوتنی ناشتیانه‌و دیموکراتیانه‌و باوهرهینان به دهستاو ده‌ستکردنی ده‌سلات (تداول السلطه) به‌بی په‌نا‌برده‌ به‌ر توندو تیژی و ئیرهاب و له‌خسته‌ بردن.
- ۴- به‌کارهینانی شتوازی دیموکراتیانه له‌ژیانی حزب‌یه‌تیدا.
- ۵- بلاو کردنه‌وه‌ی دووبه‌ره‌کی و جیاوازی له‌ره‌گه‌زو ئایین و مه‌زه‌بدا.

ماددهی پینجه‌م:

- حزب پایه‌ندی ریزلی‌گرتنی ماف و سه‌ره‌ستی په‌کانی هاوولاتیان و حزه‌کان و ریک‌خراوه‌ پیشه‌یی و میلی په‌کان ده‌بی.

ماددهی شه‌شم:

- بۆ دامه‌زراندنی حزب و چالاک‌ی نواندنی مه‌رجه‌که:
- ۱- داخوازیه‌ک پیشکه‌ش به‌ وه‌زاره‌تی ناوخۆ بکری که به‌ لایه‌نی که‌مه‌وه (۵۰) ئەندامی دامه‌زرینه‌ر ئیمزایان کردی و ته‌مه‌نی ئەندامی دامه‌زرینه‌ر له (۲۵) سال که‌متر نه‌بی و به‌ تاوانیک (جنایه) یا که‌تنیکی (جحه) له‌ که‌دار که‌ری شه‌رف حوکم نه‌درای و له‌و تاوانانه‌دا به‌شداری نه‌کردی که ده‌سه‌لاتی داپلۆسیته‌ر نه‌خسه‌ی بۆ کیشاون و له‌ کوردستاندا کردوونی ده‌بی لی‌هاتوویی یاسایی هه‌بی و خوتنده‌وه‌و نووسین بزانی و ده‌بی به‌رنامه‌و په‌یره‌وی ناوخۆی حزه‌که‌ش له‌گه‌ل داخوازی ی دامه‌زراندنه‌که‌ دای.
  - ۲- داخوازی په‌که‌ی برکه (۱) ی سه‌ره‌وه‌ ناوو له‌قه‌ب و ته‌مه‌ن و پیشه‌و شوتنی نیشته‌جیتی هه‌ر ئەندامیکی دامه‌زرینه‌ری تیدا ده‌بی له‌گه‌ل ناوی حزه‌که‌ که‌ نابێ وه‌ک ناوی هه‌یج حزبیکی تر بی.

ماددهی هه‌وتهم:

- ۱- ده‌بی وه‌زیری ناوخۆ دلتیایی له‌وه‌ی که‌ داخوازی په‌که‌ی دامه‌زراندن نه‌و مه‌رجه یاسایی یانه‌ی تیدا به‌ که‌ له‌ مادده‌ی شه‌شمی ئەم یاسایه‌دا دیاری کراون و ئەوسا له‌ماوه‌ی (۳۰) رۆژدا له‌ رۆژی تۆمارکردنی یه‌وه‌ داخوازی په‌که‌ ره‌وانه‌ی لای ئەنجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان بکا.
- ۲- ئەگه‌ر داخوازیه‌که‌ مه‌رجه یاسایی په‌کانی تیدا نه‌بو ده‌بی وه‌زیری ناوخۆ داخوازی په‌که‌ له‌و ماوه‌ دیاری کراوه‌ی برکه (۱) ی سه‌ره‌وه‌دا بگه‌ریتیتته‌وه‌ بۆ دامه‌زرینه‌ران بۆ ته‌واوکردنی که‌م و کوری په‌کانی و له‌ گشت حالیکدا نابێ

داخوازی یه که له یهک جار زیاتر بگه ریندریتتهوه.

۳- نهنجومهنی وهزیران له ماوهی (۴۵) رۆژدا له رۆژی تۆمارکردنی داخوازی یه کهوه له لای به پهسندکردن یا به رهت کردنهوه بریار دهدا به مهرجی له حالهتی رهتکردنهوهدا هۆیهکانی له بریاره کهدا ههبن.

۴- نهگه سه ره رای به سه ره چوونی نهو ماوهیه له برگه (۳) ی سه ره وهی نه م مادهیه دا دیاری کراوه هیچ بریاریک له سه ره داخوازی یه که نه درا وا داده نری که داخوازی یه که به حوکمی یاسا په سه ندرکراوه

۵- وهزیری ناوخۆ بریاره که ی نهنجومهنی وهزیران به نه دنامه دامه زرتنه ره کان راده گه یه نی.

۶- دامه زرتنه ران بۆیان ههیه له ماوهی (۳۰) رۆژدا لهو رۆژه وهی بریاری رهتکردنه وهیان پتراده گه یه نری ناره زایی له سه ره بریاره که ی نهنجومهنی وهزیران به رتهت کردنه وه له لای دهسته ی گشتی دادگای پیداچوونه وهی هه ریمی کوردستانی عیراق ده ربهرن و بریاری دادگا بنهر (بتات) ده بی.

ماده ی هه شتم:

حزب له رۆژی ده رچوونی مۆله ته که یه وه ده بیته خاوه نی که سایه تی ی مه عنه وی و بۆی ههیه چالاکی خۆ بنوینی و له په یوه ندی یه یاسایی یهکانی دا نهو که سه ده بیته نوینه ری که په پیره وی ناوخۆی دیاری ده کا.

ماده ی نۆیه م:

۱- پایته ختی هه ریم یا مه لبه ندی یه کتی له پارێزگاکانی هه ریم ده بیته باره گای سه ره کیی حزب و بۆی ههیه لق له هه ریم دا بکاته وه به مه رجی ده سه لاتی په یوه ندی داری لی ناگادار بکری.

۲- حزب بۆی ههیه لق له ده ره وهی هه ریم دا بکاته وه به مه رجی وه زا ره تی ناوخۆی لی ناگادار بکا.

۳- حزب نابی باره گا له فه رمانگه ره سمی یهکان و داموده زگاکانی حکومه ت دا بکاته وه.

ماده ی ده یه م:

حزب ده شی له گه ل حزبیکی تر دا به پی ی په پیره وی ناوخۆی هه ردوو حزب تیکه ل به یه کتر بن به مه رجی نهنجومهنی وهزیرانی لی ناگادار بکری.

ماده ی یازده یه م:

حزب ده بی له ماوهی (۳۰) رۆژدا نهنجومهنی وهزیران له هه ر گۆربنیک له په پیره وی ناوخۆی یا له بهرنامه بدا له رۆژی روودانی یه وه ناگادار بکا.

ماده ی دوازه یه م:

۱- نابی دادوه ران و نه دامانی داواکاری گشتی و لیکۆلینه وه رانی دادگه ری بچه ناو حزبه کانه وه و هه ر کامیکیان له حزبی کدا بی ده بی له ماوهی (۳۰) رۆژدا له رۆژی جی به جی بوونی نه م یاسایه وه واز له فه رمانه که ی یا له حزبه که ی بی نی.

۲- نواندنی کاری حزبیه تی له داموده زگا کانی وه زاره تی کاروباری پیشمه رگه وه هیزه کانی ئاسایشی ناوخۆ قه دهغه یه.

ماددهی سێزده یه م:

حزب ئه م مافانه ی ده بی:

- ۱- ئه و ری و شوپنا نه ی راگه یان دنی هه بی که بۆ به دیه پینانی نامانجه کانی به پی ی یاسا ره چا و کراوه کان به کاریان دینی.
- ۲- سازدانی هه ر کار و کرداریکی یاسایی و مولکداریتی هه ر مال و مولکتیکی گوازراره و نه گوازراره بۆ به دیه پینانی مه به سته کانی.
- ۳- سازدانی کۆبوونه وه و خۆپیشان دان و مانگرتن به ناشتی و به پی ی یاسا و به ناگاداری ده سه لاتی په یوه نیدیار.
- ۴- ریک خستنی میهره جان و ئاههنگ و کۆرو ژیان دنه وه ی بۆ نه کان.
- ۵- کۆکردنه وه ی پیتاک و قبول کردنی به خشیش و یارمه تی ی ناوخۆ.
- ۶- قبول کردنی مال و مولکتیکی عهینی و کاش له هه ر لایه که وه بی له ده ره وه ی هه ریم به ناگاداری ی نه نجومه نی وه زیان .

ماددهی چواره یه م:

ئه و به خشیشه ی له بووجه ی هه ریمدا بۆ حزبه کان ته رخان ده کری به پی ی چه ند پیتوانه یه که نه نجومه نی نیشتمانی دیاری ی ده کا دابه ش ده کری.

ماددهی پازده یه م:

حزب پابه ندی ئه م ئه رکانه ده بی:

- ۱- نه بزکردنی ئیره اب به هه موو شیوه کانی یه وه.
- ۲- ریزگرتن له یاساکان و پاراستنی سه ره خۆبی دادوه ری.
- ۳- دام و ده زگای سه ربازی و شیوه سه ربازی نه بی و لی ی قه دهغه یه چه کی به پیچه وانه ی یاسا وه هه بی.
- ۴- نه نواندنی چالاکی یه که پیچه وانه ی به رنامه راگه یئرا وه که ی ده بی.
- ۵- ریزگرتن له سیستمی گشتی و داب و نه ریتی گشتی.

ماددهی شانده یه م:

حزب بۆی هه یه به پی ی حوکه کانی پهیره ی ناوخۆی، خۆی هه لوه شینیتته وه.

ماددهی چه نه یه م:

- ۱- ده شی حزب به بریاریکی دادوه ری و له سه ر داوا (دعوی) یه که وه زاره تی ناوخۆی ده یکا به هۆی سه ربیچی یه وه له حوکه میک له حوکه کانی ئه م یاسایه هه لبه شیته وه.
- ۲- بریاری دادگا ملکه چی تانوت لیدانی پیداچونه وه ده بی له لای ده سته ی گشتی پیداچونه وه ی هه ریمی کوردستانی عیراق له ماوه ی (۳۰) رۆژدا له رۆژی پتیراگه یان دنی بریاری هه لبه شان دنه وه که وه و بریاری دادگای پیداچونه وه بنی (بات) ده بی.

ماددهی ههژدهیهه:

له حاله تی هه لوه شانده وهی حزیدا مال و مولکی گوازاوه و نه گوازاوهی به پتی ی پهیره ی ناوخوی پاكو ده درئ.

ماددهی نۆزدهیهه:

دهبئ نه و حزبانه ی كه هه ن له ماوه ی سئ مانگ دا له رۆژی جئ به جئ بوونی ئەم یاسایه وه بارودۆخی له گه ل حوكمه كانیدا بگونجین.

ماددهی بیستهه:

وه زیری ناوخۆ بۆ ههیه رینماییی بۆ ئاسانی جئ به جئ کردنی حوكمه كانی ئەم یاسایه ده ریکا.

ماددهی بیست و یه كهه:

كار به ههچ ده قیك ناكری كه له گه ل حوكمه كانی ئەم یاسایه دا ناكۆك بكا.

ماددهی بیست و دووهه:

دهبئ نه نجومه نی وه زیران حوكمه كانی ئەم یاسایه جئ به جئ بكا.

ماددهی سئ یهه:

ئەم یاسایه له رۆژی بلاو كرده وهی له رۆژنامه ی ره سمیدا جئ به جئ ده كری.

جوهر نامق سالم

سه رۆکی نه نجومه نی نیشتمانیی كوردستانی عێراق